

Миць Олена Євгенівна

*аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності
Львівський державний університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НОТАРІУСА

Страхування професійної відповідальності нотаріусів є важливим аспектом правової безпеки та ефективного функціонування нотаріальної діяльності в Україні. Враховуючи зростаючу складність правових відносин та можливі юридичні наслідки для осіб, які звертаються до нотаріусів, питання забезпечення професійної відповідальності нотаріусів через механізм страхування стає особливо актуальним. Відсутність чіткої правової регламентації цього процесу може призвести до неузгодженості в практиці та виникнення правових колізій. У зв'язку з цим, вивчення юридичної природи договору страхування професійної відповідальності нотаріусів, визначення його правових основ та особливостей є важливою науковою та практичною задачею для розвитку правової системи України [2, с. 142].

Метою дослідження є комплексний аналіз юридичної природи договору страхування професійної відповідальності нотаріуса в Україні, визначення основних правових аспектів укладання такого договору, а також розробка пропозицій щодо удосконалення правового регулювання цього виду страхування в контексті української правової системи.

Страхування професійної відповідальності – це вид страхування, що забезпечує захист осіб, які надають професійні послуги, від фінансових ризиків, пов'язаних з порушенням їхніх обов'язків. У випадку нотаріусів, це включає можливі помилки, недоліки в роботі чи невиконання професійних обов'язків, що можуть призвести до збитків для клієнтів. Види страхування професійної відповідальності включають обов'язкове (згідно із законодавством) та добровільне (коли особа чи організація самостійно вирішує укласти страхування) [1, с. 25]. Серед українських науковців, які досліджували цю тему, варто згадати О. Є. Миць, Є. В. Большакова, О. О. Менделю, які аналізували страхування в контексті регулювання діяльності нотаріусів.

Договір страхування професійної відповідальності нотаріусів є двостороннім, укладається між нотаріусом і страховою компанією. Нотаріус зобов'язується виконувати обов'язки згідно з нормами законодавства та професійними стандартами, а страхова компанія компенсує фінансові збитки клієнтів у разі помилок чи недоліків в його діяльності. Правова природа цього договору визначається Цивільним кодексом України та спеціальним законодавством, зокрема, Законом України “Про нотаріат” [5, с. 80]. Страхування професійної відповідальності нотаріусів є важливим для забезпечення правової безпеки клієнтів і нотаріусів. Воно гарантує фінансовий захист для клієнтів у разі помилок нотаріуса та дозволяє самому нотаріусу уникнути великих фінансових витрат у випадку претензій. Це створює баланс між захистом прав клієнтів і підтримкою стабільної діяльності нотаріусів.

Міжнародний досвід свідчить, що страхування професійної відповідальності нотаріусів є обов'язковим в багатьох країнах, таких як Німеччина, Великобританія, США та Канада. У цих країнах визначені мінімальні суми страхового покриття і порядок укладання договорів для нотаріусів. Аналіз цих практик дозволяє адаптувати ефективні моделі до українських умов, враховуючи національні особливості.

Укладення договору страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні має низку специфічних особливостей. Однією з головних вимог є обов'язковість страхування для нотаріусів, що чітко визначено Законом України “Про нотаріат”. Відповідно до цього закону, кожен нотаріус зобов'язаний укласти договір страхування професійної відповідальності, що забезпечує захист клієнтів у разі помилок або недоліків у виконанні нотаріальних актів. Наприклад, якщо нотаріус випадково помилиться при посвідченні договору або неправильно оформить спадкове звернення,

страхова компанія зобов'язана покрити витрати, пов'язані з таким порушенням [4, с. 58]. Водночас, щоб укласти такий договір, нотаріус повинен звернутися до ліцензованих страхових компаній, що мають право на здійснення діяльності в цій сфері. Прикладом є ситуація, коли нотаріус у Київській області укладає договір страхування з однією з українських страхових компаній, яка має відповідну ліцензію.

Щодо прав та обов'язків сторін договору, то нотаріус має право на отримання страхового покриття у разі настання страхового випадку, наприклад, якщо він скоїть помилку при оформленні юридичного документа. Водночас він зобов'язаний дотримуватись усіх вимог, які визначені законодавством та професійними стандартами. Страхова компанія має право на отримання страхових платежів, а також зобов'язана здійснити виплату в разі настання страхового випадку. Наприклад, якщо клієнт подає позов до нотаріуса за неправильно оформлене спадкове свідоцтво, страхова компанія повинна компенсувати збитки, визначені судовим рішенням або угодою сторін [3, с. 190].

У процесі виконання договору страхування можуть виникати спірні ситуації між нотаріусом і страховою компанією. Наприклад, при визначенні розміру страхових виплат або коли виникає питання, чи є конкретний випадок страховим, може виникнути суперечка. Для вирішення таких спорів в Україні існує можливість звернення до суду, однак для швидкого та менш затратного вирішення конфліктів може бути використаний альтернативний метод — медіація [1, с. 132]. Наприклад, у випадку, якщо нотаріус і страхова компанія не можуть дійти згоди щодо того, чи є помилка в документах підставою для компенсації, вони можуть звернутися до медіатора для мирного вирішення питання.

Перспективи розвитку правового регулювання страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні передбачають удосконалення існуючої системи. Зокрема, одним із напрямків є розширення обов'язкового страхування для інших категорій фахівців, які надають юридичні послуги. Це дозволить створити більш стабільну правову середу, де кожен професіонал, що бере на себе відповідальність за юридичні наслідки своєї діяльності, буде гарантовано захищений від фінансових ризиків. Так, у багатьох європейських країнах, зокрема в Німеччині, страхування професійної відповідальності є обов'язковим для всіх нотаріусів, і це допомогло створити високий рівень правової безпеки для клієнтів [2, с. 214]. В Україні ж, хоча це також є обов'язковим для нотаріусів, існує потреба в більш чіткій регламентації умов страхування та вдосконаленні механізмів вирішення спорів, щоб мінімізувати ймовірність виникнення конфліктів між сторонами.

Висновки. Правові особливості договору страхування професійної відповідальності нотаріусів в Україні є важливим елементом правової безпеки для клієнтів і нотаріусів. Обов'язковість таких договорів допомагає зменшити фінансові ризики при помилках у нотаріальній діяльності. Однак є потреба в удосконаленні правового регулювання цієї сфери, зокрема, у чіткішому визначенні умов договору та розвитку механізмів вирішення спорів, що дозволить підвищити ефективність захисту прав учасників нотаріального процесу в Україні.

Література

1. Амеліна А. С. Поняття та ознаки страхового договору. Електронне наукове фахове видання з юридичних наук «Правова освіта». №12. 2017. URL:http://pravo.nayka.com.ua/pdf/12_2017/24.pdf
2. Вороніна Н. В. До питання щодо правової природи страхування професійної відповідальності. Прикарпатський юридичний вісник. 2019. № 1(26). С. 84–87.
3. Гриняк А. Б., Пленюк М. Д. Правова природа ризику в договорах виконання робіт. Вісник Національної академії правових наук України. Том 25. 2018. №1. С. 29–49.
4. Жила А. С. Страхування як спосіб забезпечення виконання зобов'язань у цивільному законодавстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2009. 16 с.
5. Hovorushchenko A., Herts, Ye. Hnatchuk. Modeling the Decision Making Process on Civil Law Regulation of Contracts for the Provision of Therapeutic Services. CEUR-WS. 2020. Vol. 2711. p. 333–342.